

Kultuurirahva soovipuu uuele valitsusele. Endine Reformierakonna minister: kui on sõda, siis vaevalt me laulupidusid korraldame

Mainekad kultuuritegelased jagavad soovitusi Kristen Michali loodavale valitsusele.

Peaministrikandidaat Michal on lubanud keskenduda majanduse rööpasse saamisele ja vajalike kaitsekulutuste tegemisele.

Samas on ta hoiatanud lisakärbetega ja mõista andnud, et vaid kaitsevaldkond jääb neist puutumata. Pikemat aega rahapuuduses vaevlevas kultuurisektoris tekitab see aga segadust juurde. Hulk kultuuriinimesi toovad esile valupunkte, millega uus valitsus peaks kindlasti tegelema.

Lisaraha leidmine ei tohi tulla kõige haavatavamate arvelt Ellujäämine ja julgeolek algab kultuurist ja vaimujõust, seega on meil, mida kaitsta. Kultuuriministeeriumi otsus lubada Maardu hiiemetsa hävitada tekitab minus ahastust. Selle asemel, et seda erakordset pärandit jõuliselt ja julgelt kaitsta ning mõelda pikema perspektiivi peale, on mindud lühinägelikku teed pidi. Just sedalaadi pärand, mis enamikus maailma paikades on hävitatud, teeb meid unikaalseks. Mida me lõpuks maha raiume? Seda oksa, kus ise istume.

Riigile lisaraha leidmine ei tohi tulla kõige haavatavamate arvelt. Selline maksutõus, mis koorib kõige kehvemas seisus rahvast, õõnestab me sisejulgeolekut. Lisaraha jaoks on pakutud häid variante, nagu riigi võlakirjad või praegusel kujul plaanitava maksuküüru kaotamise ärajätmine.

Soovin, et valitsusel oleks silme ees ja südames vaade Eestile, kus siin elavad inimesed saaksid tunda, et riik hoolib neist ega teeni üksnes jõuka eliidi huve. Jõukuse ja vaesuse aina suurenev vahe on väga suur oht iseseisvusele.

Suurüritused on tuluprojektid, mitte kulu

Soovin, et uus valitus teadvustaks, et kultuuri- ja spordisuurüritused nagu PÖFF on riigile olulised investeeringud, mitte kulu-, vaid tuluprojektid.

PÖFFi näitel võib öelda, et iga festivali investeeritud euro toob Eesti majandusse tagasi 5–7 eurot, eelmisel aastal tõi PÖFF Eesti majandusse ligi 12 miljonit eurot. Maailma ja Euroopa suurlinnad konkureerivad selliste ürituste korraldamise nimel,

epl.delfi.ee

Kultuuriminister
Kultuuriministeerium
Heidy Purga
Estonia teater
Teater

sest need on majanduslikult tulusad, kujundavad riigi mainet ja arendavad valdkonda, olles turisminduse ja teenusmajanduse promootorid. Näiteks 2023. aastal ostis PÕFF teenust ligi 600 Eesti ettevõttelt. Olles kajastatud enam kui 6800 uudisloos, 2350 meediakanalis 93 riigis.

Oluline on vaadelda kultuuri ka kui majandusharu.

Loomemajandusel on suur potentsiaal kasvatada Eesti sisemajanduse koguprodukti (SKT) ja suurendada tööhõivet.

Riigi investeeringud suurüritustele on võtmetähtsusega Eesti majanduse ja rahvusvahelise kuvandi edendamisel.

Elanike ettevalmistus kriisiolukorraks on puudulik

Leian, et koalitsioonilepingus tuleb selgelt näidata, et kui kusagile tuleb raha juurde anda, siis kust ja mille arvelt see täpselt tuleb.

Lisaks kaitsevaldkonna vajadustele on olulisi vajakajäämisi siseturvalisuse valdkonnas.

Seepärast toon välja just selle valdkonna tegevusi. Sest kui on sõda, siis vaevalt me rahvusvahelisi suurkontserte või laulupidusid korraldame.

– Asi, millest on liiga vähe või pole üldse räägitud, on elanikkonna ettevalmistus ja kaitse kriisiolukorras – päris varjendid (mitte lihtsalt keldrid), kogu eluks vajaliku sisustusega varjumiskohad, kus on kindlustatud sanitaaringimused ja elekter.

– Elanikkonna teavitamise süsteemid, mitte ainult mobiilside, see võib kriisi olukorras ka maas olla.

– Elanikkonna õpetamine ja ettevalmistus – koolides ehk midagi räägitakse, aga tööealise elanikkonna väljaõpe töökohtades tuleb teha kohustuslikuks.

– Riigipiiri ja sellega seotu korda tegemine – infrastruktuur ja piirivalve.

Kust raha tuleks?

– Peab lõpetama meie taastuva maavaraga – metsaga – tegelevate inimeste ja metsanduse mõnitamise ja pidevate uute piirangutega ahistamise. Tuleb aru saada, et majandusmetsad ongi kasvatatud majandamiseks. Ning sellest majandamisest tulev raha saab aidata sõja aja vajadusi täita.

– Tuleb lõpetada igasuguste mõttetute projektide rahastamine (erinevate MTÜ-de uuringud jms). On uskumatu, kui palju igasugu „huvitavaid“ organisatsioone riigi „tisside otsas“ ripub.

– Investeeringud strateegilistesse objektidesse – teed, raudteed,

lennuväljad – tuleb teha vajadusel riigi planeeringutega otsustatavaks, sest inimeste emotsioonid suudavad strateegilise vajaduse alati üle mängida. Poliitikud aga kardavad olla ebapopulaarsed.

– Kliimaministeerium tuleks taas teha normaalseks oma suuruselt – seda ei jaksa keegi hallata ja seetõttu jääb just tegelik majanduse osa – transport, teed, tööstuse areng – vaeslapse ossa. Ainult IT-ga riigi majandust ära ei toida, ehkki ka see on muidugi oluline.

– Ettevõtjaid ei pea rahaliselt toetama, aga pole mõtet nende tegevust segada igasugu määruste ja seadustega – laske inimestel tööd teha.

Kuidas võimalustest aru saada?

Väga nõus sellega, et riigi eelarve koostamine tuleb tagasi pöörata traditsioonilisse vormi, et seda oleks võimalik hoomata.

Kõrghariduse kallinemine tähendab ajude väljavoolu

Väga pakiline asi on kõrghariduse rahastamise pikk plaan. Eesti elujärge suudame parandada vaid targemat tööd tehes ja seda ei saa ilma väga hästi kõrgharitud inimesteta. Viimased valitsused on küll kenasti vähendanud kõrghariduse rahastamise vajakut, mis tekkis eelmisel kümnendil, kui haridusministrid järjepanu eelistasid õpetajate palku ülikoolidele. Kokkulepitud tasandusplaan lõpeb 2026 ja mis saab sealt edasi? Kõrgharidus odavamaks ei lähe, aga kas avalik sektor jaksab seda kinni maksta? Või tuleks lapsevanematel majalaen vahetada tulevase ülikooli õppemaksu kogumise vastu?

Kui tuleb tasuline õpe, siis nendel erialadel, kus lõpetamise järel pudrumäed ei paista, kuid milleta me elatud ei saa, nagu kunstid ja humanitaaria, minnakse õppima näiteks tasuta ülikoolidega Põhjamaadesse.

Pole ju mõtet Postimehe kombel oma lipukirja reeta ja eeskujuks seada vaid neid gümnaasiumilõpetajaid, kes jätkavad välismaal.

Palju toredam oli kuulda, et üks mu Kanada sugulane, kelle vanavanemad pärast sõda sinna jõudsid, sai TTÜsse sisse.

Ajude väljavoolu soodustamise asemel vajame häid Eesti ülikoole, mis praegugi pakuvad parimat hinna ja kvaliteedi suhet. Järgigem Winston Churchilli, kes keeldus sõja ajal kultuurilt raha võtmast

Kui teise maailmasõja ajal taheti Suurbritannias kultuurilt raha ära võtta ja kaitsetööstusesse suunata, siis Churchill oli sellele vastu ja ütles midagi sellist (täpselt ma tsiteerida ei oska): „Nagu

mina aru saan, siis selle eest me ju tegelikult sõdimegi?“ Mulle meenub see alati, kui öeldakse, et aeg on praegu raske ja kultuurile ei jagu.

Viimased 20 aastat on kultuurile kogu aeg rasked olnud. Selle aja jooksul on kultuuriministeeriumi eelarve (suhtes riigieelarvesse) vähenenud peaaegu kaks korda. Siit meie mured algavad ja ainult sellest võiks rääkima jäädagi, kui räägime professionaalse kultuuri rahastamisest, sest see ei ela mitte kusagil ise ära.

Siit ka minu soov: taastage kultuuri rahastamine. Kasvõi sammhaaval. Sellest saab mingigi muutus alata. Kasvõi õiglased tasud. Kuigi selleni on veel pikk maa – meil pole mitmes kultuurivaldkonnas tasusid, mis siis veel õiglastest rääkida.

Vabakutseliste loovisikute (ja mitte ainult loovisikute) sotsiaalsed garantiid. Kulka seadusemuudatus ja sellega kaasnev on vaid pisku meres. Igati hea ja tervitatav algus, aga ikkagi vaid pisku.

Aastapõhine sotsiaalmaksu summeerimise võimalus vabakutselistele füüsilistele isikutele (kasvõi loovisikutele alustuseks – saate katsetada!). Kauga võib seda veeretada?

Tehke ära! Kõrgharidusega kultuuritöötajate palgad. Te teate ju, kui madalad on näitlejate palgad, aga teatrites on veel kümneid erialasid, mille palgad on samuti madalad.

Seadusloome. Tööseadustes on lünk – meil puudub töölepinguliste garantiidega „tööampsu“ võimalus. On küll VÕS-lepingud (käsundus- ja töövõtulepingud) ja tähtajalised töölepingud, aga need ei lahenda sektoris (nt etendus kunsti- ja audiovisuaalsektoris) eksisteerivaid probleeme. Tegelikult ootan veel, et kultuuripoliitika pöörab näo tegijate, mitte betooni poole (kuigi see punane vaip betooni avamisel on magus magus...).

Ja veel ootan ma, et keegi päriselt süveneb sellesse, mida kultuurivaldkonnas räägitakse. Alles siis saame lahenduste poole liikuda.

Kujurid: punamonumentide likvideerimise asemel tasub lisada selgitused

Eestis kehtib 2011. aastast kunstiteoste tellimise seadus (KTTS), et tuua rohkem kunsti avalikku ruumi. Seadus kehtestab põhimõtte, et avaliku otstarbega hoone ehitamise lahutamatu osa on hoonega sobiva kunstiteose või -teoste tellimine. Selle kaudu muutub avalik ruum esteetiliselt rikkamaks. Taoline kunstiteoste sihttellimine on mujal maailmas laialdaselt tuntud juba aastakümneid.

Eesti kujurite ühenduse ettepanek on, et selle seaduse alla peaks minema ka 1% uute maanteede ja raudteede ehitusest. Rikastamaks kunstiga veelgi rohkem avalikku ruumi ja anda tööd kunstnikele.

Ettepanek on punamonumentide likvideerimise asemel kaaluda ka lisainformatsiooni lisamist, et selgitada monumendi tähendust tänases päevas, et mitte unustada ajalugu ega lasta sel korduda.

Raamatute käibemaks on liiga kõrge, mitmes riigis on see null. Selle koalitsiooniga ei tule pangamaks ega astmeline tulumaks kõne alla, nii et räägime siis maksust, mis vajab alandamist, nimelt raamatute käibemaksust. Teatavasti on Suurbritannias, Iirimaa ja sellest aastast ka Tšehhis raamatute käibemaks määr 0%, valdavas osas Euroopa riikides on see Eesti omast madalam, Lätiski väiksem kui meil: 5%. Isegi kui raamatuhinnad on tõusnud aeglasemalt kui muu kultuuritarbimise omad, tajuvad ostjad neid väga kõrgetena ja riik peaks raamatute laialdasse kättesaadavusse ja raamatuturu mitmekesisusse panustama. Kahetsusväärset otsustati maksustada kulka stipendiumid. Selle kõrval tahaks tuua eeskujuks Iirimaa, kus oma loominguga teenitud esimesed 50 000 eurot on loojale maksuvabad. Meie vaesuse juures võiks see summa olla näiteks 20 000.

Riigi rahastatud SA Kultuurilehe honorarifondi tuleb tõsta: korralik honorar on tõhusaim viis vabakutselistele aitamiseks. Väljaannetel peaks olema võimalik maksta poognapikkuse novelli eest vähemalt miinimumpalk (820 eurot): see on ülitagasihoidlik nõudmine, lühemate tekstide tariifid peavad olema oluliselt, st paar korda kõrgemad. Tuleb tagada honorarifondi regulaarne ülevaatamine vastavalt inflatsioonile. Samuti tuleb fikseerida ja indekseerida raamatute laenutustasud. Leida lisarahastus autorihüvitisfondile või siis rahasüst kirjanike kollektiivse esindamise organisatsiooni loomiseks, et keegi tegeleks ka audio- ja e-raamatute laenutushüvitistega ja Eesti laenutussüsteem poleks enam Euroopa õigusega vastuolus. Tööandjate pakutav sporditoetus võiks laieneda muuseumikülastustele. Praeguses majandusolukorras jõuaks kultuurivaldkonnas teha kaks lihtsat, ent olulist muudatust.

Esmalt – Eesti on tuntud kauni puutumatu looduse poolest, kuid ometi tunneme meigi iga aastaga üha rohkem kliimamuutuste mõju. Lisaks teistele valdkondadele peab loodushoiust saama

kaalukas tegur ka kultuurikorralduses. Aastas toimub Eestis tuhandeid sündmusi, mida külastab meeletu hulk rahvast, jättes elukeskkonnale suure jälje.

Kultuuripealinn on näidanud eeskuju ja rahastab vaid keskkonnahoidlike sündmuste juhendist lähtuvaid üritusi. Juhendis sõnastatud põhimõtteid järgivad kõik Tartu 2024 põhiprogrammi sündmused Tartus ja Lõuna-Eestis ehk terves veerandis riigis.

Väga tervitav on, et pärast Tartut on oma keskkonnahoidlike juhenditega välja tulnud Tallinn, EAS, kliimaministerium ning paljudes linnades on need veel töös. Kultuurikorraldajad aga loovad sündmusi üle Eesti ja on mõeldamatu, et ühes linnas kehtivad ühed nõuded ja teises teised. Eesti on piisavalt väike, et välja töötada ühtsed jätkusuutlike sündmuste korraldamise põhimõtted. See on lihtne samm, mis väikses Eestis on kergesti tehtav, hoiab meie kultuuri ja loodust.

Teiseks, tööandjate võimaldatav maksuvaba sporditoetus, mis on sada eurot kvartalis töötaja kohta, võiks laieneda muuseumikülastustele. Eesti on ühe elaniku kohta suurima muuseumite arvuga riik Euroopas, meie näituste tase on paljudes muuseumites tõeline maailmaklass, seega nende tihedam külastamine just harva muuseumites käivate inimeste poolt oleks vaimse tervise turgutamiseks ülivajalik. Soodustus võib muidugi laieneda ka teistele kultuuritegevustele, aga kiire algus oleks muuseumite kujul hästi mõõdetav.

Oluline on, et eesti lapsed vaatavad ka tulevikus eesti filme eesti keeles

Loomemajanduse valupunkte tuleb käsitleda tunduvalt laiemalt kui siiani, hõlmates sealhulgas filme, telesarju, võib-olla isegi mängu ja VR-tooteid. Audiovisuaalvaldkond (AV) pakub laialdasi võimalusi loominguliseks tegevuseks, aga ka tehnoloogiliseks innovatsiooniks, ühendades loomingulise ja tehnilise maailma ning pakkudes väljundeid nii filmitegijatele kui ka ettevõtjatele. Selles arusaamises on riigi tasandil siamaani palju vajakajäämisi.

Majanduse nüüdisaegne mudel eeldab, et riik mõistab kasvuvaldkondi ja panustab nende arengusse. AV-valdkond ja sisu loomine on prioriteetne tänapäevases ühiskonnamudelis, mis lisaks loomingulisele panustamisele pakub ja eeldab kõrgtehnoloogilisi oskusi ning tihedamat koostööd IT-valdkonnaga. Eestis on AV-sisuloome jäänud tagaplaanile, kuna

seda peetakse kunstivaldkonna pärusmaaks ja see peaks jääma kultuurivaldkonna raamidesse. Tegelikuses nõuab tänapäevane majandus ülevaldkondlikke lähenemisi ja loomemajanduses oleks vaja kujundada tervikpilk võimalustest. Digitaliseerimine ja tehnoloogia areng on muutnud AV-sisu tootmise küll keerukamaks, kuid samas ka avardanud meeletult meie võimalusi. Eesti paindlikkus ja võime kiiresti muutustele reageerida võiksid anda meile eelise. Näiteks võiks kõrgtehnoloogilise (järel)tootmisbaasi loomine tuua Eestisse suuri audiovisuaalvaldkonna investeeringuid.

Virtuaaltootmisbaasid võimaldavad luua tugeva kvaliteediga sisu väiksemate kuludega, kasutades selliseid tehnoloogiaid, nagu virtuaalreaalsus (VR), liitreaalsus (AR) ja tehisintellekt (AI). Virtuaaltootmine kui majandusharu võimaldab filmide, seriaalide ja ka mängude tootmist täiesti uuel tasemel ning meelitaks Eestisse rahvusvahelisi produktsioone ja looks uusi töökohti, pakkudes Eesti spetsialistidele võimalust töötada tipptehnoloogiaga. Lisaks soodustaks see Eesti loojate ja ettevõtjate innovatsiooni ning loovust, luues unikaalseid audiovisuaalseid teoseid, mis võiksid leida laiemat tunnustust nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Kui selline tööstusharu Eestisse luua, siis peaks valitsema tasakaal – oma filmi kõrgetasemeline tootmine ei tohi kannatada, sest ainult eestikeelne looming hoiab elus eesti kultuuri ja inimesed ning oluline on, et eesti lapsed vaatavad ka tulevikus eesti filme eesti keeles.

Kokkuvõttes ei ole audiovisuaalvaldkonna arendamine, sh filmi kui loominguga toetamine, Eestis oluline mitte ainult kultuuri säilitamise eesmärgil ja majandusliku kasu pärast, vaid ka selleks, et mõista tervikut ja positsioneerida Eestit innovatiivse ning tulevikku suunatud riigina, mis suudab edukalt konkureerida rahvusvahelisel turul. Film kui teos aitab paremini mõista laia maailma ning meid teistele arusaadavaks teha, edastades meie emotsioone ja sõnumeid.

Olulised on sotsiaalhüved ja tegevustoetused. Tallinna kunstihoone tuleb lõpuni ehitada

Minu peamised ootused jätkukoalitsioonile ei erine oluliselt juba varem välja öeldud ootustest (EPL, 10.4.2023). Ootuste täitumiseks on aga nüüd jäänud vaid pisut enam kui kaks aastat. Praegune koalitsioonileping seab eesmärgiks selliste poliitikate elluviimise, mis vähendavad ebavõrdsust ja vaesusrisiki.

Kultuuripoliitiliselt olulisele aasta alul jõustunud Eesti Kultuurkapitali seaduse muudatusele, mis võimaldab loojatele maksta töö eest palka ja tasuda palgaga kaasnevaid makse, peab muudatuse mõju suurendamiseks järgnema sotsiaalmaksu summeerimise pikendamine. Seniselt kuupõhiselt vähemalt aasta pikkusele perioodile summeeritud n-ö rulluv sotsiaalmaks parandaks oluliselt töövõtjate ligipääsu sotsiaalsetele garantiidele ja tooks lisavahendeid riigieelarvesse.

Oluline on liikuda edasi universaalse ravikindlustuse ja seeläbi ka suurema sotsiaalse kaitstuse suunas. Eesti kuulub Euroopas ja Põhjamaades jätkuvalt viimaste riikide hulka, mille kõigil elanikel ei ole läbi paindliku maksusüsteemi ligipääsu arstiabile. Õigeaegne arstiabi saamine vähendab suurel määral hilisemaid kulusi ja suurendab inimeste turvatunnet.

Väikeste ja ebaregulaarsete töötasudega kaasnevad paratamatult ka ebapiisavad pensionid. Kehtiv seadusandlus on suunatud traditsioonilises töösuhtes olevatele töötajatele ega käsitle vabakutselisi töövõtjaid ja loovisikuid. Siiani domineerinud pikaajaliste töösuhete asemel liigub tööturg aga juba mitu aastat projektipõhise ja iseseisvaid lepingupartnereid hõlmava töö poole. Ka siin on kiired ja efektiivsed muudatused, mis arvestavad elanikkonna vananemist ja tööhõive vormide muutumist, väga vajalikud.

Endiselt on olulised kultuuriasutuste tegevustoetuste senisest suurem tasakaalustatus valdkondade võrdluses ning kultuuri toetamiseks lisavõimaluste loomine. Toetused on vajalikud, et tagada kultuuri kättesaadavus üle Eesti ning parandada kultuuri rahvusvahelist nähtavust ja konkurentsivõimet.

Praegune koalitsioonilepe seadis eesmärgiks Eesti rahvusringhäälingu hoone ehituseks vahendite leidmise, aga kuna see probleem on nüüdseks lahenduse leidnud, on aeg mõelda varem antud lubatustele. Loodan seega, et uues koalitsioonileppes kinnitatakse tänavu septembris 90. tegevusaastat tähistava Tallinna kunstihoone renoveerimise lõpuleviimine.

Kaitse, haridus ja kultuur peavad saama võrdset tähelepanu Eesti näitlejate liit soovib kärperajal valitsuse tähelepanu juhtida kultuurivaldkonna kahele põhiprobleemile.

Vabakutselised loovisikud ootavad kannatamatult, millal jõutakse lubatud lahtirulluva sotsiaalmaksu süsteemini. Praegu käib Eestis sotsiaalmaksu arvestus kuu kaupa, aga vabakutseliste

sissetulek on tihti projektipõhisusest tingituna ebaregulaarne. Üks kuu on, teine kuu pole. See tähendab, et isegi kui aasta lõikes ületavad loovisiku laekuv tulu ja sellelt makstavad maksud sotsiaalmaksu tasumiseks vajaliku miinimumi, ei anna see inimesele ravikindlustust.

Asja parandaks süsteem, mis võimaldaks kuupõhise arvestuse asemel sotsiaalmaksu summeerimist aasta lõikes. See on tehtav ka praeguste suurte kärpevajaduste korral, mida on meedias välja öelnud ka kultuuriminister Heidi Purga. Samas kinnitati kultuuriministeeriumist juuni alguses, et eelnõuga ei ole kuhugi jõutud. Kuna muudatuse rakendamine ei nõua riigilt täiendavaid ressursse, siis ootaks koalitsioonilt eeskätt antud lubaduste täitmist.

Kindlasti peab valitsus tegelema küsimusega, kust võtta vahendeid, et tõsta ja siduda kultuuritöötajate miinimumpalk Eesti keskmise palgaga. Meie riigi olulised põhisambad – kaitse, haridus ja kultuur – peavad saama võrdset tähelepanu. Ilma üheta pole teist ja vastupidi. Valitsus peab väärtustama kultuuri samamoodi nagu riigi kaitsmist ja haridust. Lihtsaim viis näitamaks, et kultuuritöötajaid väärtustatakse, on nende palga kaudu, ja kuigi enamik inimesi kultuurisektoris ei tee oma tööd raha pärast, tahavad süüa kõik.

Lisaks väike soovitus. Võtta kasutusele „maksuvaba kultuuritoetus ettevõtetele“ nii, nagu see juba väga efektiivselt toimib sporditegevustega. See kasvataks sidusust kultuuri ja ühiskonna vahel ning elavdaks kultuurisektorit.

Loometööga tegelemine ei taga inimväärset toimetulekut. Filmivaldkonna alarahastatus on juba aastaid olnud legendaarne. Kõrgharidusega filmitegijad peavad tihti aastaid ootama rahastust oma esimesele professionaalselt toodetud teostatud filmiprojektile. See viib valdkonnast välja ja muudele elualadele suure hulga koolitatud, kompetentset ja võimekat autoriainest, mille tõttu võib tühja joosta koolitamisest panustatud ressurss. Sellega vaesestub ka meie kultuur, mis võiks filmi osas olla palju rikkalikum.

Olukorras, kus Eestis on majandussektoreid, mis hoolimata majandussurutisest ja kaitsekulutuste suurendamisest jõudsalt õitsevad ja teenivad korralikku kasumit, kus töötajate palgad tõusevad; olukorras, kus inflatsioon sööb väikese sissetulekuga inimeste säästude; olukorras, kus ei jätku piisavalt raha, et toetada loomingulisi projekte täies mahus; olukorras, kus

alampalk tõuseb ja sellega seotud maksud samuti, mis projektipõhise ja loominguulise töötaja (ja mikroettevõtja) seab sotsiaalse kindlustatuse saavutamiseks või säilitamiseks sundolukorda (tööleping tuleb raha nappuse tõttu lõpetada varem ja ka ravikindlustus kestab seetõttu lühemat aega); olukorda, kus elutähtsate teenuste ja kaupade hind on märkimisväärselt kasvanud – sellises olukorras langeb kunsti ja filmi valdkonnas tegutsejaid järjest enam absoluutsesse vaesusesse.

Loometööga tegelemine ei taga stabiilset sissetulekut, sotsiaalset kindlustatust ega inimväärsel toimetulekut.

Ettepanek on suunata filmivaldkonda lisarahastust. Toetada rahastusega rohkem filmiprojekte. Selgitada välja erialad (nagu filmirežissöör), millel tegutsejad on kõige haavatavamad, ja kehtestada töö spetsiifikat ja tööaega arvestav palgafond, mis on igasse filmiprojekti sisse arvestatud ja garanteeritud rahastusega.

Kultuuris peaks palku suurendama, riigisektoris kärpima Kristen Michali edukust peaministrina hinnatakse kindlasti selle järgi, kas ja kui kiiresti õnnestub tal viia Reformierakond erakondade reitingutabelis taas esikohale. Mida selleks teha?

1. Eesti vajab peaministrit, kes poleks pelgalt eesistujaks koalitsioonierakondade valitsusdelegatsioonide nõupidamistel, vaid ühise meeskonnana töötava ja erialaselt kompetentse valitsuse juhiks, kelle tahe ja sõna maksab. Selleks tuleb loobuda põhimõttest, et erakonnad on suveräänsed oma kandidaatide ministrikohtadele nimetamisel. Suveräänne on vaid peaminister, kes esitab oma valitsuse kinnitamiseks ja sellega ka vastutab kõigi ministrite pädevuse eest. Seetõttu ei tohi kohkuda ministrikandidaatide tagasi lükkamisest ja vajadusel ka portfelli vahetamisest erakondade vahel (kokkulepitud kvoodi piires).

2. Peaminister ei tohiks alluda ühegi lobigrupi diktaadile, vaid tema silmis peaks kõigi eluvaldkondade ellujäämine ja areng olema võrdselt oluline. Muidugi ei saa sõda pidada ilma piisava laskemoonata, kuid samavõrd ei saa kooli pidada ilma motiveeritud ja võimekate õpetajateta ning inimesi ravida ilma küllaldase arvu tarkade meedikuteta.

3. Viimaste aastate inflatsiooni juures peaks lõpetama jutu avaliku sektori palkade üldisest külmutamisest. Kõrgharidusega kultuuritöötaja 1600-eurone palk pole tõsiseltvõetav ja lükkab

suure hulga haritlasi demagoogiliste opositsiooniliidrite võrku. Küll aga võiks kohe kärpida kõigi ministeeriumite ja riigiametite personalikulusid võrdselt 25% võrra ja jätta ministrite otsustada, kas vähendada seetõttu ametnike arvu või nende palka.

4. Kui peaminister tahab kauaks jääda ajalukku, siis soovitaksin tal püüda saavutada erakondadevaheline konsensus parlamendireformi läbiviimiseks ja võtta täitmiseks riigikogus üksmeelselt vastuvõetud soovitus algatada riiklik eriplaneering Estonia teatri juurdeehituse rajamiseks Uue turu väljakule.

Edith Sepp

Anna Hints

Jaak Allik, juuni 2021

Laine Randjärv

Elin Kard

Mart Kalm

Juhan Smuuli bareljeefi juurde lisatud tahvel kirjaniku punaminevikust.

Kuldar Leis Tartu 2024

Gert Raudsepp 25.01.2024

Reimo Sagor

Maarja Kangro